

РІШЕННЯ
круглого столу «Стан та перспективи проведення наукових досліджень і розробок
в зоні відчуження»
29 січня 2016 р.

Учасники круглого столу ВІДЗНАЧИЛИ:

1. Чорнобильська аварія призвела до прискорення розвитку науки радіоекології. Наукові дослідження у Чорнобильській зоні відчуження (ЧЗВ) дозволили отримати величезний матеріал з радіологічної характеристики протікання аварійних процесів, міграції радіонуклідів по біологічних ланцюжках, розробці заходів щодо запобігання розповсюдження радіоактивного забруднення в зоні аварії та його локалізації. У результаті наукових досліджень розроблено досить докладні карти поширення забруднення, вивчено форми знаходження радіонуклідів у ґрунті та їхні міграційні властивості в різних ґрунтах. Досліджено основні закономірності процесів переходу радіонуклідів з ґрунту в рослини. Для ряду видів рослин, грибів, тварин визначено коефіцієнти накопичення основних радіонуклідів (цезію і стронцію). Розглянуто процеси поведінки радіоактивного забруднення у водоймах ЧЗВ. Удосконалено методи радіаційного моніторингу.

2. Науковий супровід є необхідним при проведенні будь-якої діяльності на радіоактивно забруднених територіях. Аналіз та оцінка безпеки, прогноз дозових навантажень повинні випереджати будь-які рішення щодо використання території ЧЗВ та зміни її меж або створення в ній нових об'єктів та виробництв.

3. Підприємствами ЧЗВ накопичено великий досвід міжнародного наукового співробітництва, реалізовано низку міжнародних спільних наукових робіт.

4. Разом з тим учасники наради відзначають, що організація наукової роботи в ЧЗВ має істотні недоліки:

- відсутній комплексний план наукових робіт;
- визначення пріоритетних напрямків наукових досліджень та їхніх завдань потребує коригування з урахуванням поточних соціально-економічних умов. Прийнята в 2012 р. «Концепція реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» не містить конкретних завдань в галузі розвитку науки;
- недостатньо використовується потенціал НАН України та територіальних галузевих наукових інститутів;
- не використовуються методи наукового аналізу й системного підходу до організації управління ЧЗВ і наукою зокрема. Відсутнє наукове обґрунтування напрямків розвитку діяльності на території ЧЗВ, ефективних механізмів її управління, а також методичного забезпечення вироблення та оцінки ефективності управлінських рішень;
- наукова діяльність в ЧЗВ фінансується вкрай недостатньо.

Учасники круглого столу дійшли одностайної думки, що причинами перерахованих вище недоліків є недосконалість діючої концепції діяльності в ЧЗВ і Комплексного плану її розвитку. Необхідно в найкоротший термін із залученням вчених-економістів та управлінців визначити й обґрунтувати напрями економічного розвитку ЧЗВ, виявити основні чинники, що визначають соціально-економічну динаміку, і на цій основі реорганізувати систему управління Чорнобильською зоною відчуження. Окреслити й реалізувати пріоритетні заходи, що дозволяють найбільш ефективно використовувати

специфічні умови території та наявний економічний і науковий потенціал, визначити напрями наукових робіт.

Учасники круглого столу ВИРШИЛИ:

Рекомендувати адміністрації ДАЗВ:

1. Утворити при Голові ДАЗВ спеціальну робочу групу, якій доручити підготовку проекту нової концепції діяльності в ЧЗВ. Із залученням учених провести аналіз соціально-економічних і технічних факторів, які впливають на розвиток ЧЗВ, визначити пріоритетні напрями діяльності та очікувані результати.

2. Робочій групі в найкоротший термін із залученням провідних учених розробити Комплексний план розвитку ЧЗВ, в якому окремим розділом передбачити заходи щодо забезпечення наукових досліджень в ЧЗВ з урахуванням пропозицій, внесених учасниками цього круглого столу.

Вважати за найбільш важливі в поточний період такі наукові завдання:

- дослідження, спрямовані на вирішення питань реалізації проектів щодо поводження з радіоактивними відходами (РАВ), зокрема:
 - ✓ роботи з визначення кількісних і якісних параметрів довкілля, що впливають на характеристики міграції радіонуклідів та накопичення їх в об'єктах навколишнього середовища, включаючи біоту, і роботи, необхідні для виконання якісного аналізу з обґрунтування безпеки для об'єктів з поводження з РАВ;
 - ✓ адаптацію до вимог українського законодавства міжнародних комп'ютерних моделей, що застосовуються для оцінки та обґрунтування безпеки сховищ РАВ, що існують в ЧЗВ і проєктуються для ЧЗВ (параметризація, граничні умови моделі, врахування соціальних факторів і т. ін.), та їхньої нормативної бази;
 - ✓ розробку та створення вітчизняної бази даних, необхідної для аналізу безпеки об'єктів з поводження з РАВ (параметри оцінки, рекомендовані моделі, сценарії оцінки, методи верифікації та ін.);
 - ✓ дослідження з аналізу обґрунтування безпеки для наявних (ПЗРВ і ПТЛРВ, «Вектор») і створюваних в ЧЗВ об'єктів з поводження з РАВ, визначення відповідності їх сучасним вимогам і критеріям забезпечення захисту людей і довкілля від радіаційних ризиків внаслідок їх експлуатації та подальшого закриття;
 - ✓ пошуково-розвідувальні геолого-геофізичні дослідження з метою вибору ділянок для створення геологічного (глибинного) сховища для захоронення високоактивних РАВ. Збір і аналіз необхідних даних для обґрунтування оцінки безпеки такого сховища і вибору ділянки будівництва;
- проведення радіоекологічних досліджень, необхідних для оцінки, аналізу й прогнозу екологічних змін, можливих в ЧЗВ, зокрема:
 - ✓ вивчення реакції популяції на хронічне іонізуюче опромінення в процесі багаторічного розвитку в радіаційному біогеоценозі. Вивчення віддалених наслідків впливу хронічного опромінення на популяції окремих видів;
 - ✓ закономірності радіаційного відбору та механізми радіаційної адаптації, що сприяють виживанню та відтворенню популяції в умовах радіоактивного забруднення;
 - ✓ закономірності демутаційних процесів відновлення природних ландшафтів на місці антропоценозів;
- науковий супровід радіаційного моніторингу ЧЗВ, аналіз і прогноз очікуваних дозових навантажень на людину на території ЧЗВ. Оцінка та розробка рекомендацій щодо можливості зміни меж ЧЗВ;

- організацію наукової роботи в створюваному біосферному заповіднику.

3. Реорганізувати роботу науково-технічної ради (НТР) ДАЗВ. До складу НТР запросити представників НАН України та провідних галузевих наукових інститутів. На засіданнях НТР в плановому порядку розглядати хід виконання державних цільових програм та результати реалізації міжнародних проектів. Не рідше одного разу на рік заслуховувати підсумки реалізації наукових дослідницьких робіт, що проводяться в ЧЗВ.

4. Звернутися до НАН України та провідних галузевих інститутів, які працюють в галузі радіаційної безпеки, радіоекології та поводження з РАВ, з проханням направити на адресу адміністрації ДАЗВ свої пропозиції щодо можливості проведення наукових робіт в ЧЗВ. Пропозиції розглянути на НТР ЧЗВ. Роботи, визнані актуальними, включити до Комплексного плану розвитку ЧЗВ.

5. Комплексний план розвитку ЧЗВ розглянути на засіданні НТР. За результатами обговорення звернутися до Уряду України щодо виділення необхідного фінансування.

Голова

Секретар